

PRAKSISOVERSIGT · FORBRUGERRET

Praksisoversigt over urimelige aftalevilkår i forbrugeraftaler (aftaleloven § 36 og § 38 c)

Indholdscensur efter generalklausulen og kapitel IV – med skæringspunktet i § 38 c, stk. 2 (2021)

Version 2 · Opdateret 16. jul. 2026 · 50 afgørelser · 1980-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Urimelige vilkår i forbrugeraftaler prøves civilretligt efter samspillet mellem generalklausulen i aftalelovens § 36 og aftalelovens kapitel IV (§§ 38 a–38 d), der gennemfører Rådets direktiv 93/13/EØF om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler. Praksis er koncentreret hos nævnene og Forbrugerombudsmanden snarere end ved domstolene, og den viser et gennemgående mønster: selve prisen – først og fremmest renteniveauet – tilsidesættes stort set aldrig, mens de vilkår, der giver den erhvervsdrivende ensidig og ukontrolleret magt over aftaleforholdet, jævnlige falder. Med § 38 c, stk. 2, indsat ved lov nr. 2158 af 27. november 2021 og i kraft 28. maj 2022, er retsvirkningen skærpet afgørende: et urimeligt, ikke-individuelt forhandlet vilkår skal nu tilsidesættes helt og må ikke længere lempes eller reduceres til et acceptabelt niveau.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Et urimeligt aftalevilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, skal siden 28. maj 2022 tilsidesættes HELT – det kan hverken ændres eller tilsidesættes delvis, jf. aftalelovens § 38 c, stk. 2.
- 02** Den erhvervsdrivende har bevisbyrden både for, at en aftale ikke er en forbrugeraftale (§ 38 a, stk. 2), og for, at et aftalevilkår har været individuelt forhandlet (§ 38 b, stk. 1).
- 03** Urimelighedstesten i § 38 c, stk. 1, 2. pkt. er kumulativ: vilkåret skal både stride mod hæderlig forretningsskik OG bevirke en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren.
- 04** Forbrugeren kan kræve, at den øvrige del af aftalen opretholdes uden ændringer, hvis det er muligt – retsvirkningen er ensidigt til forbrugers fordel.
- 05** Senere indtrufne omstændigheder må aldrig tælle til skade for forbrugeren med den virkning, at aftalen ikke kan tilsidesættes eller ændres – modsat den frie helhedsvurdering efter § 36, stk. 2.
- 06** Renteniveauet i variabelt forrentede forbrugs- og boliglån tilsidesættes praktisk talt aldrig som urimeligt: Det Finansielle Ankenævns flertal har frifundet ved satser på op til 17,45 % p.a., typisk med dissens fra to medlemmer.

- 07** En bank er ikke forpligtet til at nedsætte en variabel rente, når markedsrenten falder, medmindre kreditaftalen binder renten til en referencerente – »variabel« betyder ikke »gensidig«.
- 08** Derimod kan selve ændringsklausulen tilsidesættes som urimelig, hvis den mangler klare og forståelige kriterier eller ikke sikrer forbrugeren et individuelt og rimeligt varsel med reel opsigelsesmulighed.
- 09** Standardiserede misligholdelses- og opsigelsesgebyrer, der er fastsat på forhånd uden hensyn til det konkrete økonomiske tab, stiller forbrugeren væsentligt ringere end almindelige erstatningsretlige grundsætninger og er urimelige.
- 10** Vilkår om lang uopsigelighed og automatisk forlængelse lempes: 12 måneders binding er anset for unødigt byrdefuldt, og et passende varsel er typisk fastsat til tre måneder til udgangen af en måned.
- 11** Et usædvanligt og byrdefuldt vilkår skal være særligt fremhævet for at kunne gøres gældende – er det ikke det, kan det tilsidesættes, selv om det formelt er vedtaget.
- 12** Uklarhedsreglen anvendes ofte som det primære værktøj: er et ikke-forhandlet vilkår tvetydigt, fortolkes det til fordel for forbrugeren, og urimelighedsvurderingen bliver overflødig.
- 13** Manglende kreditværdighedsvurdering efter kreditaftalelovens § 7 c kan føre til, at hele låneaftalen tilsidesættes, så forbrugeren alene skal tilbagebetale det lånte uden renter og omkostninger.
- 14** Ved fri lejefastsættelse er § 36 den ydre grænse for lejens størrelse, men huslejenævnene anvender bestemmelsen yderst sparsomt og godkender som hovedregel den aftalte leje.
- 15** Forbrugerombudsmanden fører siden 2022 udtrykkeligt tilsyn med urimelige aftalevilkår og med transparenskravet efter §§ 38 e og 38 f – en kodificering af den adgang, der hidtil hvilede på markedsføringslovens god skik-regel.

To generalklausuler i lag: § 36 og den direktivbestemte prøvelse i kapitel IV

§ 1

Dansk ret censurerer urimelige forbrugervilkår i to lag, der gælder ved siden af hinanden.

Det første lag er generalklausulen i [aftalelovens § 36](#), indsat ved en ændringslov af 12. juni 1975 på grundlag af professor Stig Jørgensens redegørelse om formuerettens generalklausuler. Efter [§ 36, stk. 1](#) kan en aftale »ændres eller tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende«, og efter [§ 36, stk. 2](#) tages der hensyn til forholdene ved aftalens indgåelse, aftalens indhold og senere indtrufne omstændigheder. Bestemmelsen gælder for alle – også mellem erhvervsdrivende – men forarbejderne er utvetydige om, hvor tyngdepunktet ligger:

»Formålet med aftalelovens § 36 er bl.a. at give forbrugere og andre – bl.a. mindre erhvervsdrivende – en civilretlig beskyttelse mod, at en økonomisk stærkere og mere sagkyndig part misbruger sin overlegne stilling, f.eks. ved at bruge standardkontrakter med vilkår, der ensidigt tjener den stærkere parts interesser. Bestemmelsens praktiske hovedområde er utvivlsomt forbrugeres aftaler med erhvervsdrivende.«

Det andet lag er aftalelovens kapitel IV, indsat ved [lov nr. 1098 af 21. december 1994](#), der gennemførte de civilretlige dele af [Rådets direktiv 93/13/EØF](#). De offentligretlige dele blev gennemført via markedsføringsloven. Lovgiver vurderede, at § 36 »i det væsentligste opfylder direktivets krav til national ret«, men indsatte kapitel IV »med henblik på en fuldstændig opfyldelse af direktivet«. Arbejdet skete i en nordisk embedsmandsgruppe med det udtrykkelige udgangspunkt, »at forbrugerbeskyttelsen ikke må forringes ved gennemførelsen af direktivet«.

Et vigtigt – og i lyset af 2021-reformen ironisk – sidespor: 1994-loven tilføjede samtidig ordet »ændres« til § 36, stk. 1. Indtil da kunne domstolene kun tilsidesætte helt eller delvis. Justitsministeriet havde i 1975 anført, at man »ikke [fandt] at burde stille forslag om en regel, der inden for formuerettens område giver mulighed for at ændre en forpligtelse ud over, hvad der følger af adgangen til helt eller delvis at tilsidesætte en aftale«, så længe der ikke forelå erfaringer med den nye generalklausul. I 1994 fik domstolene ændringsadgangen – og i 2021 blev den taget fra dem igen for de ikke-forhandlede forbrugervilkår.

Forarbejderne opregner de momenter, retspraksis lægger vægt på ved urimelighedsbedømmelsen efter § 36:

- om et aftalevilkår er **usædvanligt inden for branchen og usædvanligt byrdefuldt**,
- om den erhvervsdrivende behandler kunden **anderledes eller dårligere** end sædvanligt,
- om vilkåret strider mod **præceptiv lovgivning**,
- om anvendelsen strider mod **markedsføringslovens** regler,
- om den ene part tillægges adgang til **ensidigt at afgøre**, om der er indtrådt en omstændighed, der ændrer retsforholdet,
- om **konsekvenserne af misligholdelse** er fastsat uden rimelig sammenhæng med misligholdelsens omfang og betydning, og
- om anvendelsen er udtryk for **chikane**.

De fire midterste momenter går som en rød tråd gennem hele den praksis, der gennemgås nedenfor. Bemærk desuden, at [aftalelovens § 38 d](#) afskærer lovvalgsklausuler til fordel for tredjelandes ret, når EØS-retten ellers ville have givet forbrugeren en bedre beskyttelse mod urimelige aftalevilkår – en gennemførelse af [direktivets art. 6, stk. 2](#).

Om afgrænsningen: denne oversigt behandler indholdscensuren af selve vilkåret. Den offentligretlige forbrugerbeskyttelse efter forbrugeraftaleloven – fortrydelsesret, prækontraktuel oplysningspligt m.v. – hører under [forbrugerbeskyttelse](#), § 36-praksis uden for forbrugerforhold under [aftalelov-31-38](#), og kreditaftalelovens oplysningskrav og ÅOP under [kreditaftaler](#).

LOV

[Aftaleloven § 36, stk. 1, 2](#)[Aftaleloven § 38d](#)

Anvendelsesområdet: forbrugeraftalebegrebet og den vendte bevisbyrde i § 38 a

§ 2

[Aftalelovens § 38 a](#) afgrænser kapitel IV's anvendelsesområde, og bestemmelsen er konstrueret asymmetrisk til forbrugers fordel på tre punkter.

Transparenskravet i § 38 b, stk. 2: en skriftlig aftale, der tilbydes forbrugeren, skal af den erhvervsdrivende »være udarbejdet på en klar og forståelig måde«.

I praksis er uklarhedsreglen ofte det afgørende værktøj, fordi den lader sagen afgøre uden en fuld urimelighedsprøvelse:

Sag	Vilkåret	Resultat
01-10-7506	Brilleordning knyttet til kontaktlinseabonnement; »skyldig værdi« ved opsigelse	Vilkåret uklart; fortolket til forbrugers fordel, jf. § 38 b – kravet på 1.538 kr. bortfaldt
2002-4013/7-133 m.fl.	Viasat Guld: forsiden sagde »30 dages varsel til udgangen af en abonnementsperiode«, bagsidens pkt. 13 noget andet	Modstridende og ikke individuelt forhandlede vilkår fortolket til forbrugers fordel; binding kun det første år
2004 - 7242/7-86	Brillelejekontrakt uden opsigelsesbestemmelse, men med 36 måneders løbetid	Almindelig læsning gav ikke indtryk af uopsigelighed; flerårig uopsigelighed er »et usædvanligt og byrdefuldt vilkår«, der burde være særligt fremhævet
2002-441/7-391	»Total Service-kontrakt«, hvis pkt. 5 var tvetydig om erstatning contra reparation	Fortolket efter § 38 b, stk. 1 til forbrugers fordel – erstatning svarende til købsprisen

I **01-10-7506** lagde nævnet ud over ordlyden vægt på, hvordan ordningen faktisk havde fungeret gennem 15 år, hvor bonussen var blevet anvendt som rabat. Fortolkningen sker altså ikke i et vakuum, men mod baggrund af parternes egen praksis.

Transparenskravet i stk. 2 er blevet en selvstændig håndhævelsesnorm hos Forbrugerombudsmanden. I sagen om **et elselskabs varsling af produktændring** var oplysningen om, at kunderne fremover skulle betale månedligt abonnement og en højere kWh-pris, placeret langt nede i en mail under overskriften »Øget forbrugersikkerhed og gennemsigtighed i vores prisberegningsgrundlag« og efter afsnit om GDPR og vindmøller. Forbrugerombudsmanden fandt, at varslingen ikke opfyldte gennemsigtighedskravet i **§ 38 b, stk. 2**, bl.a. fordi ændringen ikke var tilstrækkeligt fremhævet, og fordi det ikke fremgik, hvilke konsekvenser den ville få for kunden. I **CPC-sagen om en international betalingstjeneste** koordineret af Europa-Kommissionen konstateredes tilsvarende, at vilkår formuleret så komplekst, at de var urimeligt svære at læse og forstå – og hvor det var uklart, om de rettede sig mod private eller erhvervskunder – var i strid med § 38 b.

Forbrugerombudsmandens **retningslinjer for kortfristede lån indgået som fjernsalgsaftaler** sammenfatter samspillet mellem vedtagelse, fremhævelse og fortolkning:

»Hvis der er særligt byrdefulde vilkår knyttet til låneaftalen, skal disse betingelser ifølge almindelige aftaleretlige regler være særligt fremhævet, for at de kan anses for vedtaget af forbrugeren. Betingelserne skal endvidere være klart formuleret. Såfremt der er tvivl om forståelse af et standardvilkår, som er udfærdiget af den erhvervsdrivende, og har vilkåret ikke været genstand for individuel forhandling, skal vilkåret fortolkes til gunst for forbrugeren, jf. aftalelovens § 38 b.«

Rækkefølgen er væsentlig: **først** spørgsmålet om vilkåret overhovedet er vedtaget, **dernæst** fortolkningen efter § 38 b, og **først til sidst** urimeligheds censuren efter § 38 c. I **16/12099** nåede Forbrugerklagenævnet aldrig til § 38 c: gebyret på 1.050 kr. for nedtagning af et alarmsystem faldt allerede på, at standardvilkårets ordlyd hverken angav en pris eller en gennemskuelig beregningsmetode, hvorfor forbrugeraftalelovens oplysningskrav ikke var opfyldt. Tilsvarende i **15/05484**, hvor kravet på 1.081,25 kr. for udlevering af en husnøgle ved

abonnementsophør faldt på, at den erhvervsdrivende slet ikke havde dokumenteret hjemmel i aftalen – sammenholdt med parternes almindelige loyalitetsforpligtelse i et gensidigt bebyrdende kontraktforhold. Og i **2001-283/7-37** faldt et efteropkrævet gebyr på 500 kr., fordi det oprindelige materiale utvetydigt havde beskrevet de 975 kr. som et engangsbeløb for et tidsubegrænset medlemskab.

LOV	Aftaleloven § 38b, stk. 1, 2	Aftaleloven § 38c
PRAKSIS	Forbrugerklagenævnet · Gebyr for nedtagning af alarmsystem underkendt pga. manglende prisoplysning	05.10.2017
	Forbrugerklagenævnet · Forbrugerklagenævnet: Erhvervsdrivende ikke berettiget til betaling for udlevering af nøgle ved abonnementsophør	24.06.2016
	Forbrugerklagenævnet · Krav om efterbetaling for briller efter opsigelse af abonnement afvist grundet uklart aftalevilkår	22.09.2011
	Forbrugerklagenævnet · Forbrugerklagenævnet: Fortolkning af lejekontrakt vedrørende briller - Opsigelse og ugyldigt rykkergebyr	31.05.2005
	Forbrugerklagenævnet · Opsigelse af Viasat Guld-abonnement – Forbrugerklagenævnets fortolkning af opsigelsesvilkår	31.12.2002
	Forbrugerklagenævnet · Forbrugerklagenævnet: Totalservicekontrakt tilsidesat pga. urimelige vilkår	31.12.2002
	Forbrugerklagenævnet · Forbrugerklagenævnet: Uretmæssig opkrævning af gebyr for tidsubegrænset medlemskab	31.12.2002
	Forbrugerombudsmanden · Urimelelige og uforståelige aftalevilkår hos international betalingstjeneste	11.09.2023
	Forbrugerombudsmanden · Elselskab indskræpes for mangelfuld varsling om produktændring og vildledende oplysninger	22.12.2022

Urimelighedstesten i § 38 c, stk. 1: hæderlig forretningsskik og betydelig skævhed

§ 4

[Aftalelovens § 38 c, stk. 1](#) overfører § 36's retsvirkninger til forbrugeraftaler og tilføjer den direktivbestemte standard:

»Ved forbrugeraftaler gælder § 36, stk. 1. Såfremt det vil være stridende mod hæderlig forretningsskik og bevirke en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren at gøre et aftalevilkår gældende, gælder de i § 36, stk. 1, nævnte retsvirkninger også, idet forbrugeren dog i så fald kan kræve, at den øvrige del af aftalen skal gælde uden ændringer, hvis dette er muligt.«

Tre ting skal fremhæves.

For det første gælder § 36 fuldt ud ved siden af den direktivbestemte standard. § 38 c udvider – den indskrænker ikke. Betænkning nr. 1577/2021 formulerer det præcist: »§ 38 c overfører generalklausulen i § 36 og dennes retsvirkninger til forbrugeraftaler med to ændringer«, og de to tilføjelser følger af, at direktivet »indeholder de anførte elementer, som er mere forbrugerbeskyttende, end hvad der ellers følger § 36«, jf. [betænkning nr. 1577/2021, s. 109](#). Allerede [betænkning nr. 1276/1994, s. 70](#) noterede, at »[a]ftaleloven indeholder allerede i dag i § 36 en generalklausul, der synes at have et bredere anvendelsesområde end bestemmelsen i direktivets artikel 3«. Derfor ses den karakteristiske dobbelthenvielse i afgørelserne: »jf. aftalelovens § 38 c, jf. § 36«.

For det andet er testen kumulativ: vilkåret skal *både* stride mod hæderlig forretningsskik og bevirke en betydelig skævhed. Direktivets art. 3, stk. 1 formulerer det som, at vilkåret er urimeligt, »hvis det til trods for kravene

om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren«.

For det tredje er retsvirkningen asymmetrisk: forbrugeren – og kun forbrugeren – kan kræve, at den øvrige del af aftalen opretholdes uden ændringer. Dette gennemfører [direktivets art. 6, stk. 1](#), hvorefter urimelige vilkår »ikke binder forbrugeren«, og aftalen forbliver bindende, »hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår«.

Vurderingstidspunktet følger [direktivets art. 4, stk. 1](#): der bedømmes »på tidspunktet for aftalens indgåelse«, under hensyn til alle omstændigheder og til alle andre vilkår i aftalen eller i en sammenhængende aftale. Dette er kilden til den regel, der i dag står i § 38 c, stk. 3 (indtil 2021 stk. 2): senere indtrufne omstændigheder kan ikke tages i betragtning **til skade for forbrugeren** med den virkning, at aftalen ikke kan tilsidesættes eller ændres. Reglen er en énvejsventil – senere omstændigheder må gerne tale *for* forbrugeren, aldrig imod. 1994-forarbejderne beskriver dette som en af to bevidste afvigelser fra helhedsvurderingen i [§ 36, stk. 2](#).

Kerneundtagelsen ligger i [direktivets art. 4, stk. 2](#): vurderingen omfatter hverken »definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forstaaeligt«. Denne undtagelse forklarer det mest markante mønster i dansk praksis: prisen i sig selv slipper næsten altid igennem – men kun hvis den er klart og forståeligt affattet. Er den ikke det, genåbnes prøvelsen.

Bilaget til direktivet indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over vilkår, der kan betegnes som urimelige, jf. [art. 3, stk. 3](#). Listen blev bevidst ikke skrevet ind i loven. Betænkning nr. 1577/2021 forklarer både virkningen og grænsen:

»Der er en formodning for, at vilkår, som er anført på listen, er omfattet af den direktivbestemte generalklausul, hvis vilkåret ikke har været genstand for individuel forhandling. Der kan ikke sluttes modsætningsvis fra listens indhold sådan, at vilkår anses for rimelige, hvis de ikke er omfattet af listen.«

»Listen blev ikke indsat i loven i forbindelse med implementeringen, da listen ikke indebærer nogen præcis forpligtelse for medlemsstaterne. De angivne vilkår behøver således ikke altid at være urimelige, ligesom andre vilkår end de angivne kan være urimelige.«

Listen fungerer altså som en formodningsregel, ikke en sortliste – og aldrig som en frikendelse.

Et praktisk vigtigt supplement: [kreditaftalelovens § 22](#) rummer en særlig generalklausul om urimeligt store vederlag og omkostninger. 1994-forarbejderne præciserer forholdet:

»Rimelighedsvurderingen efter denne bestemmelse må antages at være sammenfaldende med rimelighedsvurderingen efter aftalelovens § 36. Bestemmelsens selvstændige betydning i forhold til aftalelovens § 36 er således, at det fastsættes, hvordan et urimeligt aftalevilkår skal reguleres.«

LOV

[Aftaleloven § 36, stk. 1, 2](#)[Aftaleloven § 38c, stk. 1](#)[Kreditaftaleloven § 22](#)

Skæringspunktet 2021: § 38 c, stk. 2 og forbuddet mod delvis opretholdelse

§ 5

Den vigtigste ændring i dette retsområde i nyere tid er indsættelsen af et nyt [§ 38 c, stk. 2](#) ved [lov nr. 2158 af 27. november 2021](#) – loven om gennemførelse af moderniseringsdirektivet i direktivpakken New Deal for Consumers. Lovforslaget (L 16, 2021-22) blev vedtaget med 103 stemmer for og ingen imod, og ændringen trådte i kraft **28. maj 2022**. Bestemmelsens § 2, nr. 1 lyder:

»I § 38 c indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Hvis et aftalevilkår, som er omfattet af stk. 1, 2. pkt., ikke har været genstand for individuel forhandling, kan vilkåret dog ikke ændres eller tilsidesættes delvis, men skal tilsidesættes helt.«

Stk. 2 bliver herefter stk. 3.«

Begrundelsen fremgår utvetydigt af de almindelige bemærkninger, der oplister ændringen blandt de forslag, der faldt uden for udvalgets kommissorium: **»Ændring af aftalelovens § 38 c om tilsidesættelse af urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, da den nuværende bestemmelse ikke er i overensstemmelse med EU-Domstolens retspraksis.«** Det var altså ikke moderniseringsdirektivet, der krævede ændringen – det var EU-Domstolens fortolkning af det oprindelige [direktiv 93/13/EØF](#), som lovgiver erkendte, at den danske retstilstand ikke levede op til. De almindelige bemærkninger anfører generelt, at lovforslaget omfatter ændringer, »hvor EU-Domstolens praksis giver anledning til at ændre den nuværende praksis«.

Hvad ændringen konkret betyder. Der er nu tre spor, og det afgørende sonderingskriterium er, om vilkåret har været individuelt forhandlet:

Situation	Retsvirkning	Hjemmel
Urimeligt vilkår i almindelig aftale (ikke forbruger)	Kan ændres eller tilsidesættes helt eller delvis	§ 36, stk. 1
Urimeligt, individuelt forhandlet vilkår i forbrugeraftale	Kan fortsat ændres eller tilsidesættes delvis	§ 38 c, stk. 1, jf. § 36, stk. 1
Urimeligt, ikke-individuelt forhandlet vilkår i forbrugeraftale	Skal tilsidesættes helt – hverken ændring eller delvis tilsidesættelse	§ 38 c, stk. 2

Hvis aftalen kan opretholdes uden vilkåret, gør den det; kan den ikke, bortfalder den. Domstolen eller nævnet må altså ikke længere "redde" et urimeligt standardvilkår ved at reducere det til det højeste acceptable niveau. Rationalet – som lovgiver henter fra EU-Domstolens praksis – er præventivt: hvis den erhvervsdrivende kun risikerer, at et overdrevent vilkår skæres ned til det tilladte maksimum, er der ingen omkostning ved at prøve grænsen, og [direktivets art. 7, stk. 1](#) om »egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår ... til ophør« ville blive udhulet.

Bemærk den historiske bue: 1994-loven gav netop domstolene adgangen til at **ændre** en aftale efter § 36 – en adgang, Justitsministeriet i 1975 havde afvist at foreslå. I 2021 blev den adgang taget tilbage igen, netop for de standardvilkår, hvor den i praksis blev brugt mest.

En vigtig praktisk advarsel om kildegrundlaget. Aftaleloven er senest konsolideret ved lovbekendtgørelse nr. 193 af 2. marts 2016. 2021-ændringen er *ikke* rullet ind i en ny lovbekendtgørelse. Den tekst af § 38 c, der fremgår af den konsoliderede lov, viser derfor stadig kun to stykker – hvor stk. 2 er den gamle regel om senere indtrufne omstændigheder, som efter 2021-ændringen er blevet stk. 3. Den gældende ret er lovbekendtgørelse nr. 193/2016 **plus lov nr. 2158 af 27. november 2021**. Det samme gælder §§ 38 e og 38 f, der er indsat ved 2021-loven, men ikke fremgår af den konsoliderede tekst. Enhver, der læser den konsoliderede aftalelov isoleret, vil altså overse både den skærpede retsvirkning og Forbrugerombudsmandens tilsynshjemmel.

Prøvelse af egen drift. Direktivets effektivitetskrav i art. 6 og 7 forudsætter, at urimelige vilkår ikke blot afhænger af, om forbrugeren påberåber sig dem. Klagenævnene på området praktiserer dette i vidt omfang: I Det Finansielle Ankenævns sag **24/2025** prøvede nævnet både renten og gebyrerne efter [aftalelovens § 38 c](#), jf. [§ 36](#), selv om klagerens påstand var formuleret som et krav om rentenedsættelse og akkord. Og i **2004 - 7242/7-86** tilsidesatte Forbrugerklagenævnet af egen drift et rykkergebyr på 200 kr. som stridende mod rentelovens § 9 b, stk. 2, uanset at forbrugerens klage angik opsigelsen af brillelejeaftalen.

Om den præjudicielle dialog med EU-Domstolen om direktivets fortolkning henvises til [præjudicielle-forelaeggelser-eu-domstolen](#).

LOV	Aftaleloven § 36, stk. 1	Aftaleloven § 38c, stk. 1-3	
PRAKSIS	Det finansielle ankenævn · Resurs Bank frifundet i sag om krav om nedsættelse af variabel rente og akkordaftale		28.08.2025
	Forbrugerklagenævnet · Forbrugerklagenævnet: Fortolkning af lejekontrakt vedrørende briller - Opsigelse og ugyldigt rykkergebyr		31.05.2005

§ 6 Ensidige rente- og gebyrændringsklausuler: Det Finansielle Ankenævns flertals-/mindretalspraksis

Den største samlede bestand af § 38 c-praksis findes hos Det Finansielle Ankenævn, hvor forbrugere igennem to årtier har angrebet variabelt forrentede forbrugs- og boliglån. Mønstret er bemærkelsesværdigt stabilt – og bemærkelsesværdigt splittet.

Flertallet frifinder konsekvent. Uanset hvor højt renteniveauet er, og uanset hvor asymmetrisk forløbet fremstår, når nævnets flertal på tre medlemmer regelmæssigt frem til, at renten ikke kan tilsidesættes som urimelig efter [aftalelovens § 36](#), jf. [§ 38 c](#):

Sag	Renteniveau	Faktum	Udfald
31/2019	12,75 % → 17,45 % p.a.	14 års punktlig indbetalinger på i alt ca. 336.000 kr. nedbragte en gæld på 177.500 kr. med kun ca. 24.000 kr.	Frifundet (3-2)
200/2017	10,50 % → 14,40 % p.a.	Rentetilskrivningen oversteg den månedlige ydelse, så restgælden voksede; ca. 400.000 kr. indbetalt siden 2005, restgæld stadig ca. 220.000 kr.	Frifundet (3-2)

31/2021	9,25 % → 12,25 % p.a.	Rente over markedsniveau i ti år; nedsat til 5,94 % først i 2020	Prifundet (3-2)
197/2024	8,25 % → 9,308 % p.a.	Rente fastholdt uændret i over 11 år (2012–2023) trods markant faldende markedsrente; klageren »stavnbundet« efter virksomhedslukning under corona	Prifundet (3-2)
459/2022	5,9 % → 8,65 % p.a.	Fem forhøjelser inden for lånets første år	Prifundet (3-2)
296/2019	6,2 % → 7,525 % p.a.	Boligkredit med fuld sikkerhed; ca. 288.000 kr. i renter 2011-2018, ydelsen dækkede stort set kun renter	Prifundet (3-2)
192/2023	5,95 % → 8,30 % p.a.	To forhøjelser på i alt 2,35 procentpoint i 2023	Prifundet
473/2024	12,95 % → 13,70 % p.a.	Renten lå inden for sparekassens gældende rentespænd (8,70–18,70 %)	Prifundet
581/2024	1,75 % → 4,95 % p.a.	Billån; banken hævede efter Nationalbankens forhøjelse, men nedsatte ikke igen efter dennes sænkning	Prifundet
587/2024	17,99 % p.a.	Klageren mente at have forstået renten som 2 %; morarente 24 % ved misligholdelse	Prifundet
430/2019	13 % p.a.	Ydelse på 1.000 kr./md. gav forventet indfrielse i 2039	Prifundet
353/2018	5,25–10,25 % p.a.	Gentagne låneforhøjelser 2007-2016	Prifundet

Flertallets begrundelser er gennemgående ens: banken havde **hjemmel** i gælds brevet og de almindelige forretningsbetingelser, ændringerne var **generelle** (ikke rettet mod den enkelte kunde), de var **korrekt varslet** efter [kreditaftalelovens § 9](#), og satsen lå inden for bankens **normale rentespænd** for produkttypen. I **473/2024** formulerede nævnet det direkte:

»Ankenævnet finder ikke, at rentesatsen på oprindelig 12,95 % om året, der senere steg til 13,70 % om året pr. primo oktober 2024, kan tilsidesættes som urimelig, jf. aftalelovens § 38 c, jf. § 36.«

Mindretallet dissenterer lige så konsekvent. I **197/2024**, **459/2022**, **296/2019**, **31/2019**, **200/2017** og **31/2021** stemte to medlemmer for at give klageren medhold. Mindretallets argument er skarpt og strukturelt: når banken har begrundet forhøjelserne med *stigende fundingomkostninger og markedsforhold*, må den også være forpligtet til at nedsætte renten, når de samme forhold vender. I **197/2024** lagde mindretallet vægt på netop dette – at banken havde begrundet stigningerne med fundingomkostninger, »og at de derfor var forpligtet til at nedsætte renten, da det generelle renteniveau og fundingomkostningerne efterfølgende faldt markant«. I **200/2017** fandt mindretallet det i strid med god bankskik at opretholde et lånearrangement, hvor gælden ikke blev nedbragt trods årlige indbetalinger på 35.000 kr. i over ni år.

Hvorfor flertallet vinder – det retlige omdrejningspunkt. Nævnet gør i **266/2025** meget klart, hvorfor kravet strander: kreditaftalen indeholdt ingen bestemmelse om, at renten skulle følge en referencerente eller et markedsindeks.

»Kreditaftalens bestemmelser om rentens fastsættelse giver ikke klageren krav på, at banken justerer renten løbende i forhold til markedsrentens udvikling.«

Nævnet henviste til [kreditaftalelovens § 8, stk. 6](#), hvorefter pengeinstitutter må aftale variabel rente, »uden at renten varierer med en referencerente eller lignende«. Klageren havde udtrykkeligt påberåbt sig direktiv 93/13/EØF og et gensidighedsprincip – forgæves. I **581/2024** blev samme punkt formuleret som en ren aftalefortolkning: »Det fremgår ikke af gælds brevet, at banken var forpligtet til at nedsætte renten løbende i forhold til markedsrentens udvikling«, hvorefter det beror på bankens forretningsmæssige vurdering. Allerede **1180/2009** havde fastslået, at der ikke var indgået aftale om, at renten »slavisk skulle følge Nationalbankens satser«.

Sammenfattende: »variabel« betyder ikke »gensidig«. Ordet giver banken en ret, ikke forbrugeren et krav – medmindre aftalen binder renten til en referencerente. Og fordi renten er aftalens pris, rammer den [art. 4, stk. 2](#)-undtagelsen, når blot vilkåret er klart affattet.

Men klausulen selv kan falde. Netop derfor er den afgørende angrebsvinkel ikke renteniveauet, men **ændringsklausulen**. I **502/2020** stemte mindretallet for, at bankens vilkår for renteændringer i de almindelige forretningsbetingelser gav banken »en for vilkårlig adgang til at forhøje renten«, og at vilkårene derfor burde tilsidesættes efter [bekendtgørelsen om god skik for finansielle virksomheder § 6, stk. 3](#). Det er præcis det spor, Forbrugerombudsmanden har forfulgt med succes – se næste afsnit. Bemærk desuden, at næsten alle rentesager tabes eller beskæres allerede af **forældelse**: da renter tilskrives og betales løbende, forældes tilbagesøgningskrav løbende efter [forældelseslovens § 3, stk. 1](#), jf. **197/2024**, **459/2022** og **31/2021**.

LOV

[Aftaleloven § 36](#)[Aftaleloven § 38c](#)[Forældelsesloven § 3, stk. 1](#)[Kreditaftaleloven § 8, stk. 6](#)[Kreditaftaleloven § 9](#)

PRAKSIS	Det finansielle ankenævn · 587/2024 Indsigelse mod rentevilkår og restgæld på forbrugslån hos Bank Norwegian	28.08.2025
	Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod uændret rente på privatlån trods fald i markedsrenterne hos Resurs Bank	28.08.2025
	Det finansielle ankenævn · Krav om nedsættelse af renten på forbrugslån og tvist om sikkerhedsstillelse i jordstykke	21.03.2025
	Det finansielle ankenævn · Krav om nedsættelse af rente på variabelt forrentet billån efter Nationalbankens rentesænkninger afvist	21.03.2025
	Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod høj rente på boliglån hos Nordea og spørgsmål om forældelse	04.12.2024
	Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod renteforhøjelser på boliglån og påstand om brudt løfte om fast rente	30.11.2023
	Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod renteforhøjelser på variabelt forrentet boliglån og spørgsmål om forældelse	23.06.2023
	Det finansielle ankenævn · Afslag på krav om rentekompensation for boliglån med høj variabel rente og mangelfuld rådgivning	01.10.2021
	Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod renteberegning, forlængelse af løbetid og manglende rentebesparelse på forbrugslån	09.09.2021
	Det finansielle ankenævn · Bo efter afdød kunde fik ikke medhold i klage over høj rente og mangelfuld rådgivning om boligkredit	08.06.2020

Det finansielle ankenævn · Klager fik ikke medhold i krav om nedsættelse af rente på 13 % på omlagt lån	08.06.2020
Det finansielle ankenævn · Krav om gælds-nedsættelse afvist trods påstand om urimelige renter og uigennemskuelige låneforhøjelser	16.09.2019
Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod høj rente og forlænget løbetid på lån trods overholdelse af betalingsaftale	20.08.2019
Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod høj variabel rente og manglende nedbringelse af gæld trods omfattende indbetalinger	24.05.2018
Det finansielle ankenævn · Krav om nedsættelse af variabel rente på lån og klage over kvartalsvis rentetilskrivning	23.11.2010

Når ændringsklausulen selv angribes: Forbrugerombudsmandens gennembrud

Hvor Det Finansielle Ankenævn prøver *renten* og frifinder, prøver Forbrugerombudsmanden *klausulen* – og tilsidesætter. Forskellen er metodisk afgørende og illustrerer præcist, hvorfor [art. 4, stk. 2](#)-undtagelsen ikke beskytter den erhvervsdrivende mod indholdscensur af de mekanismer, der *fastsætter* prisen.

Den centrale afgørelse er Forbrugerombudsmandens **afgørelse af 17. december 2024** om et vilkår, der gav virksomheden ret til ensidigt at ændre vilkårene uden forudgående accept fra forbrugerne – herunder til at forhøje priser eller indføre helt nye gebyrer for eksisterende ydelser:

»Idet vilkåret var urimeligt, var det også ugyldigt. I sin vurdering lagde Forbrugerombudsmanden vægt på, at virksomheden havde mulighed for at ændre forbrugernes aftaler uden et forudgående individuelt og rimeligt varsel, hvilket efterlod forbrugerne uden en reel mulighed for at opsige deres aftale.«

Vilkåret var urimeligt og ugyldigt efter [aftalelovens § 36](#), jf. [§ 38 c](#), og anvendelsen udgjorde samtidig en overtrædelse af [markedsføringslovens § 3](#). Tre kriterier bar afgørelsen:

1. Vilkåret var **ikke baseret på klare og forståelige kriterier**, så forbrugeren kunne forudse ændringer.
2. Der var **intet individuelt varsel** – forbrugerne var uvidende om iværksatte ændringer og kunne derfor ikke nå at reagere.
3. Vilkåret gav virksomheden en **reelt ubegrænset ændringsadgang**.

Konsekvensen blev indskærpet: ingen privatkunder var bundet af ændringer foretaget med hjemmel i vilkåret. Virksomheden fjernede vilkåret under sagens behandling.

Denne linje er ikke ny. Allerede i Forbrugerombudsmandens **udtalelse af 23. november 2006 om gebyrvilkår** blev standarden formuleret: et generelt forbehold for pris- og gebyrændringer er ikke tilstrækkeligt; betingelserne for at ændre eller opkræve gebyrer skal være klart fremhævet i kontrakten; væsentlige gebyrændringer skal meddeles individuelt, helst på et varigt medium; og **»[g]ebyrklausuler, der giver erhvervsdrivende ubegrænset adgang til at ændre gebyrsatser, er ikke tilladte«**. Kravene spejler [bekendtgørelsen om god skik for finansielle virksomheder § 4, stk. 3](#), hvorefter vilkår om ændringer i renter og gebyrer skal angive de forhold, der kan udløse en ændring, og ikke må give virksomheden vilkårlig adgang til at ændre.

Parallelt gælder en ren hjemmelsbetragtning: uden hjemmel i aftalen ingen opkrævning. I sagen fra **27. april 2004 om et forsikringsselskabs præmiegebyr** på 5 kr. havde Ankenævnet for Forsikring fastslået, at der

ikke var hjemmel i forsikringsbetingelserne – og da selskabet ikke efterlevede afgørelsen og påberåbte sig gældslovens § 3, understregede Forbrugerombudsmanden, at gebyropkrævning kræver klar hjemmel i aftalen, og at opkrævning uden hjemmel strider mod [markedsføringslovens § 3, stk. 1](#). Selskabet afgav tilsagn.

For **lånevirkksomheder uden tilladelse til at drive finansiell virksomhed** er retstilstanden endnu skarpere. I sagen af **1. april 2022 om fire lånevirkksomheders ensidige prisændringsklausuler** fastslog Forbrugerombudsmanden, at klausulerne var i strid med [kreditaftalelovens § 8, stk. 6 og 7](#), som kun tillader finansielle virksomheder at anvende sådanne vilkår. Da klausulerne var ulovlige, var de også ugyldige, og forbrugerne kunne se bort fra dem. Her er der ikke tale om en skønsmæssig urimelighedsvurdering, men om overtrædelse af præceptiv lovgivning – et af de momenter, 1994-forarbejderne udtrykkeligt oplister.

Bemærk endelig konsekvensspørgsmålet i **fom-110526** og **fom-112467**: begge afgørelser konstaterer, at det urimelige vilkår **ikke kunne gøres gældende** og skulle **tilsidesættes helt** – formuleringer, der ligger tæt op ad ordlyden i [§ 38 c, stk. 2](#). I fom-112467 hedder det direkte, at »[d]et ugyldige vilkår skulle tilsidesættes helt og kunne ikke gøres gældende over for forbrugerne«.

LOV

Aftaleloven § 36

Aftaleloven § 38c, stk. 2

Kreditaftaleloven § 8, stk. 6

Markedsføringsloven § 3, stk. 1

PRAKSIS	Forbrugerombudsmanden · Ulovligt standardgebyr for opsigelse af fastprisaftale på el	09.04.2025
	Forbrugerombudsmanden · Urimeligt aftalevilkår om ensidig ændring af priser og gebyrer uden varsel	17.12.2024
	Forbrugerombudsmanden · Lånevirkksomheders brug af ulovlige ensidige prisændringsklausuler i strid med kreditaftaleloven	01.04.2022
	Forbrugerombudsmanden · Krav til klare gebyrvilkår og varsling af gebyrændringer	23.11.2006
	Forbrugerombudsmanden · Forsikringsselskab tilsagde at stoppe opkrævning af gebyrer uden hjemmel i forsikringsbetingelser	27.04.2004

Bindings-, uopsigeligheds- og forlængelsesvilkår i løbende forbruger aftaler

§ 8

Vilkår, der gør det vanskeligt for forbrugeren at komme ud af en løbende aftale, er den vilkårstype, hvor Forbrugerklagenævnet historisk har grebet hårdest ind. Nævnet formulerede den principielle standard i **Viasat-sagerne (2002-4013/7-133 m.fl.)**:

»[D]et i almindelighed må anses for urimeligt og stridende mod redelig handlemåde, hvis en erhvervsdrivende indgår abonnementsaftaler med opsigelsesvilkår, der gør det vanskeligt for forbrugeren at bringe aftalen til ophør med et rimeligt varsel.«

Nævnet tilføjede, at vilkår om **fortløbende bindingsperioder på et år** vil kunne lempes i medfør af [§ 38 c](#), jf. [§ 36, stk. 1](#). Viasat meddelte, at selskabet ikke ville efterleve afgørelserne og ville indbringe sagerne for retten – men forligte kulancemæssigt en stor del af de mange klagesager.

Fitness-sagerne giver den mest gennemarbejdede afvejning. I **2003-541/7-7** havde en forbruger tegnet 12 måneders træning til 5.149 kr. og opsagde efter knap seks måneder på grund af ændrede arbejdsforhold. Nævnet foretog en samlet interesseafvejning efter [§ 38 c](#), jf. [§ 36](#), jf. [§ 36, stk. 2](#):

•

Den erhvervsdrivendes interesse: en beskyttelsesværdig interesse i at indrette virksomheden efter indgåede aftaler – men ingen oplysninger kunne begrunde netop 12 måneders uopsigelighed, og andre udbydere tilbød medlemskaber på 3, 6 eller 9 måneder.

- **Forbrugerens interesse:** aftalen angik en **fremtidig ydelse**, som forbrugeren ikke kunne bedømme på aftaletidspunktet; forudsætningerne for at udnytte medlemskabet kunne let ændre sig; vederlaget var ikke ubetydeligt; og medlemskabet var **personligt og ikke overdrageligt**.

Nævnet fandt vilkåret »unødigt byrdefuldt« og lempede det, idet et passende opsigelsesvarsel blev fastsat til **tre måneder til udgangen af en måned**. Samme resultat i **2005-541/7-64**, hvor nævnet supplerende bemærkede, at forbrugeraftalelovens regel om opsigelse med tre måneders varsel efter ni måneder »ikke [kan] omgås ved at indgå 1-årige kontrakter, der løbende fornys med yderligere et år«. Og i **22/01105** – hvor et bootcamp-årsabonnement hverken indeholdt vilkår om binding eller opsigelse – fastslog nævnet:

»Da der i parternes aftale ikke er taget stilling til spørgsmål om opsigelse, finder nævnet, at forbrugeren har været berettiget til at opsiges aftalen med et passende varsel, der efter aftalens karakter findes at burde fastsættes til løbende måned + 1 måned.«

Her ligger en central metodisk konsekvens af 2021-reformen. Afgørelserne i 2003-541/7-7 og Viasat-sagerne er skoleeksempler på netop den teknik, **§ 38 c, stk. 2** nu forbyder: nævnet *lempede* et urimeligt standardvilkår ved at erstatte 12 måneders uopsigelighed med et 3-måneders varsel. Efter 28. maj 2022 kan et urimeligt, ikke-individuelt forhandlet bindingsvilkår ikke længere reduceres – det skal tilsidesættes helt, hvorefter aftalen enten opretholdes uden vilkåret (og opsigelsesspørgsmålet må afgøres efter deklatorisk ret eller et passende varsel som i 22/01105) eller bortfalder. Resultatet vil i praksis ofte blive det samme eller mere forbrugervenligt, men vejen dertil er en anden – og retsvirkningen skal begrundes i tilsidesættelse, ikke i lempelse.

Tilgodebeviser og gyldighedsfrister. I **1259-09-01** havde en forbruger fået et tilgodebevis på 699 kr. med tre måneders gyldighed. Forbrugerklagenævnet fastslog, at et tilgodebevis er en fordring omfattet af forældelsesloven, og at forældelseslovens § 26, stk. 4 ganske vist tillader kortere frister for dokumentbaserede fordringer – men at forarbejderne selv angiver, at en kortere frist stadig kan tilsidesættes efter aftalelovens regler. Nævnet fandt tre måneders gyldighed urimeligt kort, **uanset** hjemlen i forældelsesloven, og **uanset** at beviset var udstedt pr. kulance. Vilkåret blev tilsidesat efter **§ 38 c**, jf. **§ 36**, hvorefter den almindelige treårige forældelsesfrist trådte i stedet. Kulance er altså ikke en friбилlet: når den erhvervsdrivende først har valgt at yde noget, prøves vilkårene for ydelsen på almindelig vis.

Afbestilling. I **2003-612/7-363** havde en brud lejet en kjole til 3.200 kr. og afbestilte to måneder før leveringen, da brylluppet blev aflyst. Lejekontrakten bestemte, at der ikke skete tilbagebetaling ved afbestilling. Nævnet fandt vilkåret »uventet byrdefuldt for forbrugeren« og – fordi det ikke var specielt fremhævet – ikke bindende, jf. **§ 38 c**, jf. **§ 36**. Nævnet inddrog samtidig den almindelige loyalitetspligt: den erhvervsdrivende havde ikke godtgjort at have forsøgt at begrænse sit tab ved at udleje kjolen til anden side. Vederlaget blev nedsat til 1.700 kr.

LOV	Aftaleloven § 36, stk. 1, 2	Aftaleloven § 38c, stk. 1, 2	
PRAKSIS	Forbrugerklagenævnet · Erhvervsdrivende pålagt tilbagebetaling efter opsigelse af årsabonnement til bootcamp-træning		26.03.2024
	Forbrugerklagenævnet · Forbrugerklagenævnet tilsidesatte gyldighedsbegrænsning på tilgodebevis		18.11.2009

Forbrugerklagenævnet · Forbruger kunne opsigse fitnessabonnement efter udløb af bindingsperiode	16.02.2007
Forbrugerklagenævnet · Forbruger kan opsigse træningsaftale før tid pga. urimelig uopsigelsesperiode	15.09.2004
Forbrugerklagenævnet · Opsigelse af Viasat Guld-abonnement – Forbrugerklagenævnets fortolkning af opsigelsesvilkår	31.12.2002
Forbrugerklagenævnet · Afgørelse om afbestilling af leje af brudekjole	01.01.1980

§ 9 Misligholdelses- og strafgebyrer: standardisering uden tabsopgørelse er urimeligt

Den klareste og mest konsistente linje i hele retsområdet angår **forud fastsatte standardbeløb ved forbrugerens misligholdelse eller udtræden**. Testen er, om vilkåret stiller forbrugeren væsentligt ringere end de almindelige erstatningsretlige grundsætninger, uden at dette er særligt fremhævet.

Brugtbil-sagen er referencepunktet. Forbrugerombudsmanden påtalte i 1999 et vilkår i brugtbilbranchens standardkontrakt (DAF's slutseddel), hvorefter køberen ved annullering skulle betale 10 % af købesummen i erstatning. Forbrugerklagenævnet tilsidesatte vilkåret i to sager, hvorefter én blev indbragt for retten med Forbrugerombudsmanden som biintervenient for forbrugeren og DAF som biintervenient for sælgeren. Vestre Landsret afsagde dom den 15. august 2000: vilkåret var ganske vist **vedtaget**, da det stod under slutseddels standardvilkår, men det ville være **urimeligt at fastholde** det, fordi det var ensidigt fastsat af sælger og stillede forbrugeren væsentligt ringere end efter købelovens almindelige erstatningsregler, uden at dette var særligt fremhævet. **Højesteret stadfæstede den 21. december 2001**, at standardvilkåret var urimeligt og skulle tilsidesættes efter [aftalelovens § 38 c](#), jf. [§ 36](#). Forløbet er beskrevet i Forbrugerombudsmandens sagsfremstillinger af **30. marts 2004** og **27. april 2004**.

Sondringen mellem *vedtagelse* og *rimelighed* er kernen: vilkåret bestod vedtagelsesprøven og faldt alligevel. Det er netop indholdscensurens funktion.

Elgebyr-sagen fra 2025 viser, at standarden holder – og er blevet skarpere. Et elselskab opkrævede et fast gebyr på 700 kr. ved forbrugerens opsigelse af en fastprisaftale i bindingsperioden, uanset opsigelsestidspunkt, faktisk forbrug eller den konkrete aftale. Forbrugerombudsmanden fastslog, at gebyret ikke opfyldte elleveringsbekendtgørelsens krav om, at et skiftegebyr skal være forholdsmæssigt og ikke må overstige selskabets **direkte økonomiske tab**:

»Det var uden betydning, om tabet i nogle tilfælde eller i gennemsnit udgjorde 700 kr. Et sådant forud fastsat standardiseret gebyr er usædvanligt og stiller forbrugeren væsentligt ringere end almindelige erstatningsretlige principper.«

Vilkåret var derfor urimeligt i strid med [aftalelovens § 36](#) og [§ 38 c](#) samt i strid med god markedsføringsskik efter [markedsføringslovens § 3](#) og god erhvervsskik efter [§ 4](#). Bemærk formuleringen: **»Det ugyldige vilkår skulle tilsidesættes helt og kunne ikke gøres gældende over for forbrugerne.«** Det er [§ 38 c](#), stk. 2-retsvirkningen i praksis – gebyret kunne ikke reduceres til det faktiske tab, det bortfaldt.

En tilsvarende betragtning i **2002-441/7-391**: en »Total Service-kontrakt« til 595 kr. undtog i pkt. 4 skader som følge af tilkalkning, slidtage, rust, fabrikationsfejl og seriefejl. Nævnet fandt, at undtagelsen »udelukkede langt hovedparten af de fejl, en forbruger typisk ville opleve«, og at et sådant ensidigt udformet vilkår, der undtog skadestyper, som efter kontraktens titel og øvrige ordlyd måtte forventes omfattet, var urimeligt og

kunne tilsidesættes efter [§ 38 c, stk. 1](#), jf. [§ 36](#). Også en selvrisiko på 200 kr. ekskl. moms ved enhver skade blev – set i lyset af kontraktens titel – tilsidesat. Afgørelsen viser, at **ansvarsfraskrivelser prøves mod forbrugerens berettigede forventning ud fra produktets egen markedsføring**: kalder man noget »total service«, kan man ikke tømme det for indhold i det med småt.

Grænserne. Ikke ethvert gebyr falder. I **20/01888** afviste Forbrugerklagenævnet at tilsidesætte et flyselskabs navneændringsgebyr på 550 kr. pr. person hver vej. Nævnet lagde til grund, at vilkåret fremgik klart og tydeligt af hjemmesiden ved aftalens indgåelse, og at det – selv om det var »byrdefuldt og ikke individuelt forhandlet« – måtte anses for vedtaget uanset forbrugerens manglende opmærksomhed. Afgørende for rimeligheden var en **sagkyndig udtalelse** om, at gebyret var sædvanligt sammenlignet med andre lavprisselskaber. Sagen illustrerer det moment, forarbejderne fremhæver – om vilkåret er usædvanligt inden for branchen – men også dets grænse: 1994-forarbejderne understreger udtrykkeligt, at »[e]n handlemåde er dog ikke rimelig, alene fordi den er sædvanlig på det pågældende område«.

Presset aftaleindgåelse. I **2001-512/7-536** havde et flyttefirma telefonisk aftalt 3.000–4.000 kr., men fik under flytningen – efter at have fjernet og taget indboet i besiddelse – forbrugeren til at underskrive en ordrebekræftelse uden samlet pris og krævede herefter langt mere. Nævnet fandt fremgangsmåden i strid med redelig handlemåde, da forbrugeren på dette tidspunkt var i en presset situation, og underskriften kunne derfor ikke binde hende ud over det mundtligt aftalte, jf. [§ 38 c](#) og [§ 36](#). Nævnet lagde desuden bevisbyrden for, at prisen var ekskl. moms, hos den erhvervsdrivende. Betalingen af 2.000 kr. for at få udleveret tilbageholdte skabslåger udgjorde ikke accept af prisforhøjelsen. Se hertil også Forbrugerombudsmandens **afgørelse af 17. maj 2021 om urimelige betalingsvilkår ved betaling for parkering**.

LOV

[Aftaleloven § 36](#)[Aftaleloven § 38c, stk. 1](#)[Markedsføringsloven § 3](#)[Markedsføringsloven § 4](#)

PRAKSIS	Forbrugerombudsmanden · Ulovligt standardgebyr for opsigelse af fastprisaftale på el	09.04.2025
	Forbrugerombudsmanden · Urimelige betalingsvilkår og vildledende udeladelser ved betaling for parkering	17.05.2021
	Forbrugerombudsmanden · Højesteretsdom stadfæster tilsidesættelse af standardvilkår om 10% erstatning ved annullering af brugtbilskøb	27.04.2004
	Forbrugerombudsmanden · Urimeligt standardvilkår om 10% erstatning ved annullering af brugtbilskøb	30.03.2004
	Forbrugerklagenævnet · Gebyr for ændring af flybilletter var rimelig - Forbrugerklagenævnet	19.03.2020
	Forbrugerklagenævnet · Forbrugerklagenævnet: Totalservicekontrakt tilsidesat pga. urimelige vilkår	31.12.2002
	Forbrugerklagenævnet · Prisstigning efter aftale om flytning - Forbrugerklagenævnets afgørelse	31.12.2002

Hele aftalen falder: overgældsætning og manglende

§ 10 kreditværdighedsvurdering

En særlig og praktisk vigtig anvendelse af [§ 38 c](#), jf. [§ 36](#), er tilfælde, hvor det ikke er et enkelt vilkår, men **hele låneaftalen**, der tilsidesættes på grund af forholdene ved aftalens indgåelse.

Forbrugerombudsmandens **afgørelse af 15. januar 2020** angik en forbruger, der havde optaget lån hos flere forbrugslånselskaber. Forbrugerombudsmanden vurderede, at selskaberne ikke havde foretaget tilstrækkelige kreditværdighedsvurderinger efter [kreditaftalelovens § 7 c](#) – en korrekt vurdering ville have vist, at forbrugeren

ikke kunne betale ydelserne og afvikle lånene inden for rimelig tid. Bevillingen var derfor i strid med god markedsføringskik, jf. [markedsføringslovens § 3](#). Retsvirkningen blev formuleret skarpt:

»[L]åneaftalerne skulle tilsidesættes i sin helhed, jf. [aftalelovens] § 38 c, jf. § 36. Forbrugeren skulle alene tilbagebetale det lånte beløb efter fradrag af eventuelle betalte ydelser og uden tillæg af renter eller omkostninger.«

Samme resultat i **afgørelsen af 6. maj 2020**, hvor to virksomheder havde ydet lån til en forbruger på offentlig forsørgelse med en gennemsnitlig nettoindkomst på ca. 7.000 kr. om måneden, betydelige faste udgifter og afdrag på eksisterende gæld – mens de månedlige renter på de nye lån alene udgjorde 1.635 kr. Forbrugerombudsmanden vurderede, at låneaftalerne skulle tilsidesættes efter [§ 38 c](#), jf. [§ 36](#), »som følge af forholdene ved aftalernes indgåelse«, så forbrugeren alene skulle tilbagebetale det lånte uden nogen form for renter eller omkostninger – herunder misligholdelsesomkostninger – og efter fradrag af allerede indbetalte beløb. Virksomhederne frafaldt krav på renter og omkostninger, selv om de ikke var enige i vurderingen.

Henvisningen til »forholdene ved aftalernes indgåelse« er en direkte anvendelse af [§ 36, stk. 2](#), som [§ 38 c](#) inkorporerer. Konstruktionen er elegant: overtrædelsen af den offentligretlige kreditværdighedspligt i kreditaftaleloven leverer det faktum, der gør det urimeligt at gøre aftalen gældende civilretligt. Det er præcis det moment, 1994-forarbejderne oplister – »om en aftale eller et aftalevilkår er i strid med præceptiv (ufravigelig) lovgivning« og »om anvendelsen af det pågældende aftalevilkår er i strid med markedsføringslovens regler«.

Metoden er den samme som i **2002-441/7-391** og i brugtbil-sagen: aftalen eller vilkåret er formelt vedtaget og formelt lovligt indgået, men det ville være urimeligt at gøre det gældende. Bemærk kontrasten til Det Finansielle Ankenævns rentesager: hvor nævnet i **587/2024** afviste påstanden om »ågerrenter« på et lån til 17,99 % p.a. med den begrundelse, at renten fremgik klart af den underskrevne aftale, går Forbrugerombudsmanden bag om aftalens klarhed og spørger, om den overhovedet burde være indgået. Aftalens klarhed frikender altså prisen efter [art. 4, stk. 2](#) – men ikke aftaleindgåelsen efter [§ 36, stk. 2](#).

Det skal bemærkes, at Det Finansielle Ankenævn i **587/2024** og **24/2025** udtrykkeligt afviser at have kompetence til at pålægge akkord eller gældseftergivelse – det beror alene på bankens kreditmæssige vurdering. Nævnene prøver vilkårets rimelighed, ikke bankens forretningsmæssige skøn. Forskellen på de to fora er derfor ikke kun metodisk, men også kompetencemæssig.

LOV

[Aftaleloven § 36, stk. 1, 2](#)
[Aftaleloven § 38c](#)
[Kreditaftaleloven § 7c](#)
[Markedsføringsloven § 3](#)

PRAKSIS	Det finansielle ankenævn · 587/2024 Indsigelse mod rentevilkår og restgæld på forbrugslån hos Bank Norwegian	28.08.2025
	Det finansielle ankenævn · Resurs Bank frifundet i sag om krav om nedsættelse af variabel rente og akkordaftale	28.08.2025
	Forbrugerombudsmanden · Manglende kreditværdighedsvurdering fører til tilsidesættelse af låneaftaler	06.05.2020
	Forbrugerombudsmanden · Forbrugerombudsmanden tilsidesætter låneaftaler grundet manglende kreditværdighedsvurdering og overgældsætning	15.01.2020
	Forbrugerklagenævnet · Forbrugerklagenævnet: Totalservicekontrakt tilsidesat pga. urimelige vilkår	31.12.2002

Kollektiv håndhævelse: Forbrugerombudsmandens tilsyn efter §§ 38

[§ 11](#) e og 38 f

Direktivets art. 7 kræver, at medlemsstaterne sikrer »egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår ... til ophør«, og at organisationer med legitim interesse kan indbringe sager om vilkår »udarbejdet med henblik på generel anvendelse« – også samlet mod flere erhvervsdrivende inden for samme branche, jf. **art. 7, stk. 3**. Denne del af direktivet blev i 1994 anset for opfyldt via markedsføringsloven, jf. lov nr. 428 af 1. juni 1994.

Den konstruktion hvilede imidlertid på en afledt hjemmel. **Betænkning nr. 1577/2021, s. 209** beskriver den:

»Forbrugerombudsmanden har efter gældende ret hjemmel til at gribe ind over for overtrædelser af den civilretlige forbrugerbeskyttelseslovgivning i medfør af god skik-reglen i markedsføringslovens § 3, jf. Højesterets dom i UfR 2013.2941H. Den foreslåede tilsynsbestemmelse er en kodificering af gældende ret og ændrer ikke på Forbrugerombudsmandens generelle tilsynsadgang.«

Med **lov nr. 2158 af 27. november 2021** blev hjemlen skrevet direkte ind i aftaleloven. **§ 38 e** bestemmer:

»Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med, om erhvervsdrivende anvender urimelige aftalevilkår, og med overholdelsen af § 38 b, stk. 2. Tilsynet føres efter markedsføringslovens regler.«

Tilsynet dækker altså to ting: **urimelige aftalevilkår** (herunder i tilbud om at indgå aftale) og **transparenskravet**. At tilsynet føres efter markedsføringslovens regler indebærer efter betænkningen, at det er underlagt forhandlingsprincippet (markedsføringslovens § 28), og at Forbrugerombudsmanden kan indbringe sager om forbud og påbud for retten.

§ 38 f giver justitsministeren hjemmel til efter indstilling fra Forbrugerombudsmanden at fastsætte regler om **bødestraf** for erhvervsdrivende, som anvender nærmere angivne standardvilkår, der er »klart urimelige at anvende i forbrugeraftaleforhold, jf. aftalelovens § 38 c«. For udbredte overtrædelser med EU-dimension – dvs. som kan skade de kollektive forbrugerinteresser i mindst to EU-medlemsstater ud over Danmark – kan bøden maksimalt udgøre **4 % af den erhvervsdrivendes årlige omsætning** i de berørte medlemsstater, eller 2 mio. euro hvis omsætningsoplysninger ikke er tilgængelige. Der kan desuden fastsættes regler om strafansvar for juridiske personer. Dette er en betydelig principiel nyskabelse: anvendelsen af urimelige standardvilkår kan sanktioneres strafferetligt, ikke blot mødes med civilretlig ugyldighed.

Også §§ 38 e og 38 f er indsat ved 2021-loven og fremgår derfor **ikke** af den konsoliderede aftalelov fra 2016.

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om markedsføring, beskriver samspillet fra anklagemyndighedens side:

»Forbrugerombudsmanden kan også gribe ind over for overtrædelser af den civilretlige forbrugerbeskyttelseslovgivning, som f.eks. købeloven, aftaleloven, forbrugeraftaleloven, renteloven mv. Det følger af markedsføringslovens §§ 3 og 4.«

Meddelelsen bemærker desuden, at Forbrugerombudsmandens retningslinjer og vejledninger »ikke [er] formelt bindende, men handlinger i strid hermed må i almindelighed forventes at blive betragtet som stridende mod god markedsføringsskik eller god erhvervsskik«.

Kollektiv håndhævelse i praksis. Den mest markante nyere illustration er **CPC-sagen om en international betalingstjeneste** fra 2023, hvor de nationale forbrugermyndigheder i EU- og EØS-landene gennem CPC-netværket under Europa-Kommissionens koordinering undersøgte tjenestens kontraktvilkår. Resultatet: vilkårene var i strid med **§ 38 b**, fordi de ikke var affattet tilstrækkeligt klart og letforståeligt for en gennemsnitsforbruger, og bestemmelser, der medførte væsentlig skævhed til skade for forbrugeren, var urimelige efter **§ 38 c**, vurderet under inddragelse af **§ 36**. Tjenesten blev pålagt at ændre vilkårene. Sagen

viser præcis den grænseoverskridende håndhævelse, som moderniseringsdirektivets bodeloft er designet til at understøtte.

De øvrige tilsynssager i denne oversigt – **fom-110526** (ensidig ændringsadgang), **fom-112467** (elgebyr), **fom-80092** (ulovlige prisændringsklausuler), **fom-80302** (gebyrvilkår) og brugtbil-sagerne – er alle udslag af samme kollektive logik: Forbrugerombudsmanden angriber vilkåret i standardkontrakten, ikke blot det enkelte krav mod den enkelte forbruger.

LOV	Aftaleloven § 36	Aftaleloven § 38b, stk. 2	Aftaleloven § 38c	Markedsføringsloven § 3
PRAKSIS	Forbrugerombudsmanden · Ulovligt standardgebyr for opsigelse af fastprisaf tale på el			09.04.2025
	Forbrugerombudsmanden · Urimeligt aftalevilkår om ensidig ændring af priser og gebyrer uden varsel			17.12.2024
	Forbrugerombudsmanden · Urimelige og uforståelige aftalevilkår hos international betalingstjeneste			11.09.2023
	Forbrugerombudsmanden · Lånevirksohmheders brug af ulovlige ensidige prisændringsklausuler i strid med kreditaftaleloven			01.04.2022
	Forbrugerombudsmanden · Krav til klare gebyrvilkår og varsling af gebyrændringer			23.11.2006
	Forbrugerombudsmanden · Højesteretsdom stadfæster tilsidesættelse af standardvilkår om 10% erstatning ved annullering af brugtbilskøb			27.04.2004
	Forbrugerombudsmanden · Urimeligt standardvilkår om 10% erstatning ved annullering af brugtbilskøb			30.03.2004

§ 36 som ydre grænse: fri lejefastsættelse og huslejenævnenes

§ 12 tilbageholdenhed

Et selvstændigt – og statistisk betydeligt – anvendelsesområde for [aftalelovens § 36](#) i forbrugerlignende forhold er **fri lejefastsættelse**. Efter [lejelovens § 55](#) kan huslejenævnet i lejemål, hvor lejen er fastsat frit – typisk fordi lejemålet er taget i brug efter 31. december 1991 eller pr. den dato lovligt udelukkende blev benyttet til erhverv, jf. [lejelovens § 54, stk. 1](#) – **kun** tilsidesætte lejen, hvis den skønnes urimelig efter [aftalelovens § 36](#). Bestemmelsen er altså den eneste øvre grænse for lejen. Som huslejenævnet formulerede det i **259-119347**: nævnet kan ikke fastsætte en øvre grænse efter [lejelovens](#) regler, idet »det øverste lejeniveau i sådanne tilfælde fastsættes af [aftalelovens § 36](#)«.

Praksis er markant tilbageholdende:

Sag	Leje	Udfald
101-58994	2.438 kr./m ² årligt, København Ø, ejendom fra 2004	Flertallet godkendte; mindretallet ville nedsætte til 1.800 kr./m ²
250-41855	8.917,70 kr./md., 67 m ² , Frederikssund, ombygget erhverv	Godkendt efter besigtigelse
370-121091	1.257,69 kr./m ² årligt, 104 m ² , ombygget kro/hotel	Godkendt – nyrenoveret, høj standard
370-120705	1.334,58 kr./m ² årligt, samme ejendom	Lejen godkendt; udlejer dog pålagt at udbedre to mangler
223-56257	–	Leje fundet rimelig trods lejers påstand om overpris

Dissensen i **101-58994** er lærerig, fordi mindretallet netop anvendte den helhedsvurdering, [§ 36, stk. 2](#) foreskriver. Mindretallet ville nedsætte lejen fra 2.438 kr./m² til 1.800 kr./m² og lagde vægt på **manglende**

moderniseringer siden opførelsen i 2004 sammenholdt med lejekontraktens § 11, der begrænsede lejerens brug: pligt til indvendig vedligeholdelse, forbud mod at male i andet end hvide farver, forbud mod at bore i fliser, fuger, inventar og skabe, rygeforbud og ni måneders uopsigelighed. Mindretallet vurderede altså **prisen i lyset af de øvrige vilkår** – præcis den metode, [direktivets art. 4, stk. 1](#) foreskriver, når den kræver hensyn til »alle andre vilkår i aftalen«. Flertallet fandt derimod ikke lejeniveauet af »en størrelse, som kunne karakteriseres som urimelig«.

Det interessante er, at huslejenævnene konsekvent henviser til § 36 alene – ikke til [§ 38 c](#). Lejeaftaler mellem en erhvervsmæssig udlejer og en privat lejer opfylder normalt definitionen i [§ 38 a, stk. 2](#), og lejevilkår er sjældent individuelt forhandlet. Dermed rejser sig et ubesvaret spørgsmål efter 2021-reformen: er de begrænsende brugsvilkår, mindretallet i **101-58994** pegede på, ikke-individuelt forhandlede vilkår, som ved urimelighed nu skal tilsidesættes **helt** efter [§ 38 c, stk. 2](#) – frem for at indgå som en skønsfaktor i lejens fastsættelse? Praksis har endnu ikke taget stilling.

Bemærk i øvrigt, at [lejelovens § 55](#) er et af de tydeligste eksempler på, at lovgiver bruger § 36 som en indbygget grænse i speciallovgivningen. Lejelovskommissionen bemærkede i sin tid, at § 36 sjældent påberåbes på lejeområdet, fordi lejeren i stedet påberåber sig lejelovgivningens egne nedsættelsesregler, der »sætter et lavere maksimum for den tilladte leje, end hvad der ville følge af en anvendelse af aftalelovens § 36«. Netop dér, hvor de særlige regler ikke gælder – ved fri lejefastsættelse – bliver § 36 den eneste tilbageværende beskyttelse, og som tabellen viser, er den en tynd en.

LOV	Aftaleloven § 36, stk. 1, 2	Aftaleloven § 38a, stk. 2	Aftaleloven § 38c, stk. 2
	Lejeloven § 54, stk. 1	Lejeloven § 55	
PRAKSIS	Huslejenævnet · Godkendelse af fri lejefastsættelse i lejlighed ombygget fra erhverv (kro/hotel) – Lejen vurderes ikke urimelig efter Aftaleloven § 36 05.12.2025 Huslejenævnet · Godkendelse af fri lejefastsættelse og påbud om udbedring af mangler ved hoveddør og emhætte i ombygget erhvervslejlighed 05.12.2025 Huslejenævnet · Huslejenævnet kan ikke fastsætte øvre grænse for leje ved fri lejefastsættelse 29.04.2025 Huslejenævnet · Huslejenævnets afgørelse om lejens rimelighed i et frit fastsat lejeforhold 02.12.2024 Huslejenævnet · Godkendelse af fri lejefastsættelse i ejendom fra 2004, da den aftalte leje ikke skønnes urimelig efter aftalelovens § 36 08.11.2024 Huslejenævnet · Huslejenævnet godkender lejeforhøjelse og fri lejefastsættelse i ombygget erhvervslejlighed 30.10.2024		

§ 13 Sammenfatning: hvor grænsen faktisk går

Praksis efter [aftalelovens § 36](#) og [§ 38 c](#) tegner et skarpere billede, end lovteksten alene lader ane.

Prisen slipper næsten altid. Det er det mest robuste mønster i materialet. Det Finansielle Ankenævns flertal har frifundet ved renter på op til 17,45 % p.a. (**31/2019**), ved lån hvor gælden voksede trods ti års punktlig indbetalinger (**200/2017**), og ved en rente fastholdt uændret i elleve år under et markant faldende marked (**197/2024**). Forklaringen er retligt konsistent: [direktivets art. 4, stk. 2](#) undtager forholdet mellem pris og ydelse fra urimelighedsvurderingen, når vilkåret er klart affattet – og en klart oplyst variabel rente er netop det. Hertil kommer, at »variabel« efter fast praksis giver banken en ret, ikke forbrugeren et krav på nedsættelse, medmindre aftalen binder renten til en referencerente, jf. **266/2025** og **581/2024** sammenholdt med [kreditaftalelovens §](#)

8, stk. 6. Den vedholdende 3-2-dissens i sagsrækken viser dog, at spørgsmålet ikke er afklaret som et retspolitisk anliggende – kun som gældende praksis.

Magten over aftalen slipper ikke. Hvor prisen prøves og består, falder de vilkår, der giver den erhvervsdrivende ensidig og ukontrolleret rådighed. Grænsen tegnes af tre kriterier fra Forbrugerombudsmandens **afgørelse af 17. december 2024**: klare og forståelige kriterier for ændringen, individuelt og rimeligt varsel, og en reel opsigelsesmulighed. Mangler ét af dem, er ændringsklausulen urimelig og ugyldig. Det er også kernen i mindretallets synspunkt i **502/2020** om »en for vilkårlig adgang til at forhøje renten«.

Standardiserede strafgebyrer falder. Fra Højesterets stadfæstelse den 21. december 2001 i brugtbil-sagen til elgebyret i 2025 er linjen uændret: et forud fastsat beløb, der ikke tager stilling til det konkrete tab, stiller forbrugeren væsentligt ringere end almindelige erstatningsretlige grundsætninger og er urimeligt – også når gennemsnittet tilfældigvis rammer rigtigt.

Bindingsvilkår lempes – men fra 2022 skal de tilsidesættes. Forbrugerklagenævnets klassiske teknik i **2003-541/7-7** og Viasat-sagerne var at *erstatte* 12 måneders uopsigelighed med et 3-måneders varsel. Efter **§ 38 c, stk. 2** er den teknik ikke længere tilgængelig for ikke-individuelt forhandlede vilkår. Vilkåret skal tilsidesættes helt, hvorefter aftalen opretholdes uden det, hvis det er muligt.

Tre praktiske pejlemærker for den, der skal føre en sag:

- 1. Angrib mekanismen, ikke tallet.** Renteniveauet er aftalens pris og er i praksis immunt. Ændringsklausulen, varslingsproceduren og bindingsvilkåret er det ikke.
- 2. Brug bevisbyrdereglerne.** Den erhvervsdrivende skal bevise, at aftalen ikke er en forbrugeraftale (**§ 38 a, stk. 2**) og at vilkåret har været individuelt forhandlet (**§ 38 b, stk. 1**). Lykkes det sidste ikke, udløses både uklarhedsreglen og – ved urimelighed – den fulde tilsidesættelse efter **§ 38 c, stk. 2**.
- 3. Prøv rækkefølgen.** Vedtagelse først (er det byrdefulde vilkår særligt fremhævet?), derefter fortolkning efter **§ 38 b**, og først til sidst urimelighedscensuren. **16/12099**, **15/05484**, **01-10-7506** og **2004 - 7242/7-86** blev alle afgjort, før nævnet nåede til **§ 38 c**. Og husk forældelsen: løbende rentetilskrivning betyder løbende forældelse efter **forældelseslovens § 3, stk. 1** – i **197/2024** var alt før 1. april 2021 tabt på forhånd.

En afsluttende advarsel om retskilden. Den konsoliderede aftalelov er lovbekendtgørelse nr. 193 af 2. marts 2016. Hverken **§ 38 c, stk. 2** eller §§ 38 e og 38 f er rullet ind i den. Den, der læser **§ 38 c** i den konsoliderede tekst, læser retstilstanden fra før 28. maj 2022 og vil overse både forbuddet mod delvis opretholdelse og Forbrugerombudsmandens udtrykkelige tilsyns- og sanktionshjemmel. Gældende ret er lovbekendtgørelse nr. 193/2016 **sammenholdt med lov nr. 2158 af 27. november 2021**.

LOV	Aftaleloven § 36	Aftaleloven § 38a, stk. 2	Aftaleloven § 38b, stk. 1
	Aftaleloven § 38c, stk. 1, 2	Forældelsesloven § 3, stk. 1	Kreditaftaleloven § 8, stk. 6
PRAKSIS	Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod uændret rente på privatlån trods fald i markedsrenterne hos Resurs Bank		
	Det finansielle ankenævn · Krav om nedsættelse af rente på variabelt forrentet billån efter Nationalbankens rentesænkninger afvist		
	Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod høj rente på boliglån hos Nordea og spørgsmål om forældelse		
	Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod renteberegning, forlængelse af løbetid og manglende rentebesparelse på forbrugslån		

Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod høj rente og forlænget løbetid på lån trods overholdelse af betalingsaftale	20.08.2019
Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod høj variabel rente og manglende nedbringelse af gæld trods omfattende indbetalinger	24.05.2018
Forbrugerklagenævnet · Gebyr for nedtagning af alarmsystem underkendt pga. manglende prisoplysning	05.10.2017
Forbrugerklagenævnet · Forbrugerklagenævnet: Erhvervsdrivende ikke berettiget til betaling for udlevering af nøgle ved abonnementsophør	24.06.2016
Forbrugerklagenævnet · Krav om efterbetaling for briller efter opsigelse af abonnement afvist grundet uklart aftalevilkår	22.09.2011
Forbrugerklagenævnet · Forbrugerklagenævnet: Fortolkning af lejekontrakt vedrørende briller - Opsigelse og ugyldigt rykkergebyr	31.05.2005
Forbrugerklagenævnet · Forbruger kan opsige træningsaftale før tid pga. urimelig uopsigelsesperiode	15.09.2004
Forbrugerklagenævnet · Opsigelse af Viasat Guld-abonnement – Forbrugerklagenævnets fortolkning af opsigelsesvilkår	31.12.2002
Forbrugerombudsmanden · Ulovligt standardgebyr for opsigelse af fastprisaftale på el	09.04.2025
Forbrugerombudsmanden · Urimeligt aftalevilkår om ensidig ændring af priser og gebyrer uden varsel	17.12.2024
Forbrugerombudsmanden · Højesteretsdom stadfæster tilsidesættelse af standardvilkår om 10% erstatning ved annullering af brugtbilskøb	27.04.2004
Forbrugerombudsmanden · Urimeligt standardvilkår om 10% erstatning ved annullering af brugtbilskøb	30.03.2004

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Aftaleloven § 36	Aftaleloven § 38a
Aftaleloven § 38b	Aftaleloven § 38c
Aftaleloven § 38d	Markedsføringsloven § 3

MATERIALE Citerede afgørelser

50 afgørelser

DET FINANSIELLE ANKENÆVN · NÆVN / KLAGEINSTANS			16
28.08.2025	Resurs Bank frifundet i sag om krav om nedsættelse af variabel rente og akkordaftale		24/2025
28.08.2025	Indsigelse mod uændret rente på privatlån trods fald i markedsrenterne hos Resurs Bank		266/2025
28.08.2025	587/2024 Indsigelse mod rentevilkår og restgæld på forbrugslån hos Bank Norwegian		587/2024
21.03.2025	Krav om nedsættelse af renten på forbrugslån og tvist om sikkerhedsstillelse i jordstykke		473/2024
21.03.2025	Krav om nedsættelse af rente på variabelt forrentet billån efter Nationalbankens rentesænkninger afvist		581/2024
04.12.2024	Indsigelse mod høj rente på boliglån hos Nordea og spørgsmål om forældelse		197/2024

30.11.2023	Indsigelse mod renteforhøjelser på boliglån og påstand om brudt løfte om fast rente	192/2023
23.06.2023	Indsigelse mod renteforhøjelser på variabelt forrentet boliglån og spørgsmål om forældelse	459/2022
01.10.2021	Afslag på krav om rentekompensation for boliglån med høj variabel rente og mangelfuld rådgivning	31/2021
09.09.2021	Indsigelse mod renteberegning, forlængelse af løbetid og manglende rentebesparelse på forbrugslån	502/2020
08.06.2020	Bo efter afdød kunde fik ikke medhold i klage over høj rente og mangelfuld rådgivning om boligkredit	296/2019
08.06.2020	Klager fik ikke medhold i krav om nedsættelse af rente på 13 % på omlagt lån	430/2019
16.09.2019	Krav om gælds-nedsættelse afvist trods påstand om urimelige renter og uigennemskuelige låneforhøjelser	353/2018
20.08.2019	Indsigelse mod høj rente og forlænget løbetid på lån trods overholdelse af betalingsaftale	31/2019
24.05.2018	Indsigelse mod høj variabel rente og manglende nedbringelse af gæld trods omfattende indbetalinger	200/2017
23.11.2010	Krav om nedsættelse af variabel rente på lån og klage over kvartalsvis rentetilskrivning	1180/2009
FORBRUGERKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		15
26.03.2024	Erhvervsdrivende pålagt tilbagebetaling efter opsigelse af årsabonnement til bootcamp-træning	22/01105
19.03.2020	Gebyr for ændring af flybilletter var rimelig - Forbrugerklagenævnet	20/01888
05.10.2017	Gebyr for nedtagning af alarmsystem underkendt pga. manglende prisoplysning	16/12099
24.06.2016	Forbrugerklagenævnet: Erhvervsdrivende ikke berettiget til betaling for udlevering af nøgle ved abonnementsophør	15/05484
22.09.2011	Krav om efterbetaling for briller efter opsigelse af abonnement afvist grundet uklart aftalevilkår	01-10-7506
18.11.2009	Forbrugerklagenævnet tilsidesatte gyldighedsbegrænsning på tilgodebevis	1259-09-01
16.02.2007	Forbruger kunne opsiges fitnessabonnement efter udløb af bindingsperiode	2005-541/7-64
31.05.2005	Forbrugerklagenævnet: Fortolkning af lejekontrakt vedrørende briller - Opsigelse og ugyldigt rykkergebyr	2004 - 7242/7-86
15.09.2004	Forbruger kan opsiges træningsaftale før tid pga. urimelig uopsigelighedsperiode	2003-541/7-7
31.12.2002	Forbrugerklagenævnet: Uretmæssig opkrævning af gebyr for tidsbegrænset medlemskab	2001-283/7-37
31.12.2002	Teleabonnement oprettet af mentalt handikappet – krav om skriftlig opsigelse	2001-4054/7-755
31.12.2002	Prisstigning efter aftale om flytning - Forbrugerklagenævnets afgørelse	2001-512/7-536

31.12.2002	Opsigelse af Viasat Guld-abonnement – Forbrugerklagenævnets fortolkning af opsigelsesvilkår	2002-4013/7-133[-semicolon] 2002-4013/7-26[semicolon] 2002-4013/7-140[semicolon]20
31.12.2002	Forbrugerklagenævnet: Totalservicekontrakt tilsidesat pga. urimelige vilkår	2002-441/7-391
01.01.1980	Afgørelse om afbestilling af leje af brudekjole	2003-612/7-363

FORBRUGEROMBUDSMANDEN · NÆVN / KLAGEINSTANS

13

09.04.2025	Ulovligt standardgebyr for opsigelse af fastprisaftale på el	
17.12.2024	Urimeligt aftalevilkår om ensidig ændring af priser og gebyrer uden varsel	
11.09.2023	Urimelige og uforståelige aftalevilkår hos international betalingstjeneste	
22.12.2022	Elselskab indskærpes for mangelfuld varsling om produktændring og vildledende oplysninger	
01.04.2022	Lånevirksohmheders brug af ulovlige ensidige prisændringsklausuler i strid med kreditaftaleloven	
10.01.2022	Urimeligt gebyr og krav om kvittering ved udbetaling af oplevelsesgavekort	
17.05.2021	Urimelige betalingsvilkår og vildledende udeladelser ved betaling for parkering	
06.05.2020	Manglende kreditværdighedsvurdering fører til tilsidesættelse af låneaftaler	
15.01.2020	Forbrugerombudsmanden tilsidesætter låneaftaler grundet manglende kreditværdighedsvurdering og overgældsætning	
23.11.2006	Krav til klare gebyrvilkår og varsling af gebyrændringer	
27.04.2004	Højesteretsdom stadfæster tilsidesættelse af standardvilkår om 10% erstatning ved annullering af brugtbilskøb	
27.04.2004	Forsikringselskab tilsagde at stoppe opkrævning af gebyrer uden hjemmel i forsikringsbetingelser	
30.03.2004	Urimeligt standardvilkår om 10% erstatning ved annullering af brugtbilskøb	

HUSLEJENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

6

05.12.2025	Godkendelse af fri lejefastsættelse og påbud om udbedring af mangler ved hoveddør og emhætte i ombygget erhvervslejlighed	370-120705
05.12.2025	Godkendelse af fri lejefastsættelse i lejlighed ombygget fra erhverv (kro/hotel) – Lejen vurderes ikke urimelig efter Aftaleloven § 36	370-121091
29.04.2025	Huslejenævnet kan ikke fastsætte øvre grænse for leje ved fri lejefastsættelse	259-119347
02.12.2024	Huslejenævnets afgørelse om lejens rimelighed i et frit fastsat lejeforhold	223-56257
08.11.2024	Godkendelse af fri lejefastsættelse i ejendom fra 2004, da den aftalte leje ikke skønnes urimelig efter aftalelovens § 36	101
30.10.2024	Huslejenævnet godkender lejeforhøjelse og fri lejefastsættelse i ombygget erhvervslejlighed	250-41855

FORARBEJDE **Betænkninger**

4 referencer

Forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom

nr. 1276 · 1994 · Justitsministeriet

Betænkning nr. 1403 om gennemførelse af forbrugerkøbsdirektivet i dansk ret (del 1)

nr. 1403 · 2001 · Justitsministeriet

Betænkning nr. 1540/2013 om gennemførelse af direktivet om forbrugerrettigheder

nr. 1540 · 2013 · Erhvervs- og Vækstministeriet

Delbetænkning II om gennemførelse af visse dele af direktivpakken New Deal for Consumers

nr. 1577 · 2021 · Justitsministeriet